

OPONENTSKÝ POSUDEK

Název rigorózní práce: *Svatost útěchy nemocných v teologii Církve československé husitské.*

Předložena : Praha: UK HTF 2015, 107 s.

Autor práce: Mgr. Filip Štojdl

Studijní program: Teologie,

Studijní obor: Husitská teologie

Oponent: prof. ThDr. Ján Liguš, Ph.D., UK HTF, Katedra praktické teologie

0.Úvod

Předkládaná rigorózní práce chce odborně teologicky zkoumat genezi, vývoj, obsah, smysl a praxi svátosti : Útěcha nemocných v teologii CČS a CČSH . V širším teologickém a odborném rámci se autor zaměřuje i k historickému, systematicko-teologickému, ekumenickému, filozofickému, psychologickému a všeobecně religionistickému thanatologickému zkoumání (s. 13-14). Text celé práce tvoří celkem 9 kapitol, z nichž 7. část je výzkumně empirická. Mé odborné oponentské posouzení se zaměří k obsahově věcné stránce, odbornému teologickému přínosu, k hodnocení formálních součástí práce a k závěrečnému doporučení. Tady se dostávám k

1.Obsahově věcné charakteristice práce

„1.Úvod“ (s. 9-14) začíná doktorand poněkud dlouhým citátem svého oblíbeného teologa Anselma Grüna, potom stručně charakterizuje současnou situaci křesťanství ve světě, historicko-teologický proces formování církve CČS (1920) a CČSH a charakterizuje teologii současné CČSH jako „křesťanská, biblická, apoštolská, reformační, ekumenická a v pravdě katolická“ (s.10-11). V této souvislosti se doktorand zmiňuje také o důležitosti zkoumání Svátosti Útěchy nemocných, protože jeho závěry umožní kněžím „přiblížit se strádající duši, povzbudit ji, naplnit ji pokojem a mírem Božím“ (s. 12). **V Úvodu ale autor neuvádí ani stručný obsah jednotlivých kapitol práce, ani explicitně použitou metodiku svého zkoumání, ale z postupů zpracování usuzují, že jde o analytickou, explikační, syntetickou a deduktivní metody.** Tady jsem u části, kterou autor nazývá:

“2.Reflexe“ (s.15-18)

Je to druhá kapitola rigorózní práce, velmi stručně přibližuje biblický pohled na utrpení a smrt, na uznání svátosti Útěchy nemocných v CČSH jako její „šesté, legitimní svátosti na základě Jk 5, 14n, odborně teologicky explikuje vztah „svátosti a svátostiny“ a s odvoláním na studii katolického kněze K. Richtera dokládá, že „svátosti jsou stejně jako

svátostiny viditelnými znameními neviditelné milosti, která působí na křesťanskou obec“ skrze Boží trojiční působení (s. 18). Na tomto místě jsem u třetí části:

„3. „Fenomén –svátosti- u Farského, Spisara a Trtíka“ (s. 19-23)

V této kapitole doktorand zkoumá pochopení významu svátostí u třech představitelů CČS. Jako prvního uvádí K. Farského, patriarchu CČS, který podstatu svátostí spatřuje v „duchovním zážitku“ a v „duchovním rozhodnutí ujednotit se s Bohem“. Na rozdíl od něho druhý teolog A. Spisar jednoznačně konstatuje, že význam svátostí souvisí se vztahem k lidské povaze a historickému vývoji, takže „je možná křesťanská církev i bez svátostí jako zevních obřadů“ (s. 19). Na rozdíl od obou teologů Zdeněk Trtík považuje svátost za „smyslově poznatelné jednání církve jakožto Kristova těla“ ve svátostech se demonstruje Kristova přítomnost, takže „apoštolské slovo i všechno další kázání církve... i zvláštní úkony jako Křest, Břimování, Večeře Páně... jsou svátosti proto, že se tu stává mezi námi přítomnou jediná pravá svátost, již jest Kristus sám“ (s. 20). Doktorand soudí, že na Trtíkovo pojetí navazuje i rozhodnutí VI. Sněmu CČSH (1971) a Agenda VII. Sněmu zdůrazňuje, že „ke službě církve patří návštěvy nemocných“ a „zavrcholením této duchovní péče je svátost Útěchy nemocných“ (s. 21). Poněkud obsírnější je čtvrtá kapitola:

„4. Od K. Farského po Z. Kučeru“ (s. 23-36)

Tato kapitola celkem obsahuje šest kratších součástí. V první si doktorand všímá historicko-teologických diskusí o počtu významu jednotlivých svátostí pro život církve i víru jednotlivce v dílech církevních, patristických, scholastických teologů včetně Tridentského koncilu a moderních, pravoslavných i liberálních teologů (Cypriana, Augustina, T. Akvinského, P. Lombardského, Tridentského koncilu 1545, M. Luthera, Belejkanice a Adolfa von Harnacka). V závěru doktorand konstatuje, že teologie CČS a CČSH převzala nauku o sedmi svátostech z katolického modernismu, kde „svátost Útěchy nemocných“ je konstituována jako samostatná, jakkoli je pevně determinována svátostí Pokání a Večeře Páně“ (s. 26). **Škoda, že se ani slovem nezmínil autor o České reformaci.**

V následujících dalších dvou kratších částech této kapitoly (2-3, s. 26-30) doktorand uvádí vývoj směřující od svátosti „Poslední pomazání“ přes „Poslední útěchu“ k svátosti Útěhy nemocných, kterou přijal církevní sněm v roce 1931 společně s možností Pokání, Večeří Páně, v kterých je umírajícímu přítomen Bůh, Kristus a Duch svatý (s. 28).

V následující třetí části nazvané „Metanoia v Trtíkově Já-Ty“ (s. 29-30) doktorand představuje Trtíkovo hledání nové filozoficko-teologické orientace po druhé světové válce, svou teologicko-filozofickou orientaci nalézá v Barthově Trojiční nauce, v přirozené teologii Emila Brunnera a ve filozofickém personalismu Martina Bubera „Já-Ty“, které mu pomohlo

se adekvátně vyrovnat jak s tehdejší liberální teologií, tak také existenciální filozofií (M. Heidegger, K. Jaspers a dalších). Tato skutečnost, soudí náš doktorand, silně ovlivnila jak teologii CČSH, tak také pojetí svátostného života v křesťanském společenství, zejména ve vztahu Já-Ty, Bůh a člověk (s. 30).

V čtvrté části této kapitoly doktorand pojednává o „**Kopernikánském obratu**“ (s. 30-31), kterým označuje významný teologický přínos Z. Trtíka aktuální teologické orientace, která, soudí autor, „změnila náhled husitské teologie na otázky Trojice, Kristova Božství, sakramentologii a mnohé další“ (s. 31). Trtíkova teologicko-filozofická orientace podpořila vývoj k tomu, že v CČS „nadobro vymizela stopa po unitářství, určité degradaci posvátného vnímání Svaté Trojice a zpochybňování Krista jako Boha“ (s. 31).- Pátá část prezentuje teologické diskuse mezi přívrženci staré a nové teologické orientace (K.Farský, Spisar a Trtík, Slovo víry, viz s.32-34.). Ale šestá závěrečná část této kapitoly zvaná „**Trojční teologie Zdeňka Kučery**“ (s. 34-36) přibližuje skutečnost, jak Trtíkův žák, profesor Z. Kučera rozvíjel dále trojční teologii jako „ucelenou teologickou nauku, odpovídající smyslu dosavadního ideového vývoje v CČSH. Je to nauka založená na bibli, respektuje klasickou starokřesťanskou tradici i kladné stránky pozdějšího průběhu dějin dogmatu....“ (s. 35). Díky tomu se trojční teologie stala základem dogmatiky CČSH. Název páté kapitoly zní:

“5.Alternativní pohledy na Útěchu nemocných“

Pojednává celkem o 11 významných teologicko-ekumenických, psychologických odbornících, kteří se zabývají problematikou těžce nemocných, umírajících, přibližují zážitky z klinické smrti a dávají pastýřům církve cenné rady, jak komunikovat s těžce nemocnými, jak jim sloužit tak, aby jejich pastýřská služba byla účinná (J.Křivohlavý, Bernhard Häring, Walter Jens a Hans Küng, Richter, Raymond A. Moody, Elisabeth Kübler-Rossová a další , s. 37-56). Doktorand přitom neopomíná připomenout, že nedílnou součástí pastýřské služby musí zůstat čtení Božího slova, modlitby nevyjímaje ani službu svátostmi. Tady se dostávám k další velmi členité části pojmenované:

„6.Texty“

Zahrnují v sobě celkem 11 kratších nebo dalších částí (s. 57-79), v nichž jsou obsaženy vývoj, funkce a význam svátosti všeobecně v CČS a CČSH v církevních Agendách (1927, 1951), Zpěvnících (1922, 1924, 1977, 1995, 2001) , v sněmovních usneseních a dalších, kde doktorand dokládá , že Svátost Útěchy nemocných má v současnosti hluboký poimenický význam jako „zavrhlení individuální péče o nemocné“ (V.Drtina, s. 67) spojené s modlitbami za nemocné, těžce nemocné a umírající (s. 75-76). Tady jsme u výzkumné části:

„7.Dotazníky“

Jde o dva Dotazníky, které obsahují čtyři otázky a vztahují se k problematice svátosti Útěchy nemocných (s. 80-83). První je určen věřícím a z jeho zjištění vyplývá to, že svátost Útěcha nemocných má „žel jen okrajový pastýřský význam“ v myšlení věřících CČSH (s.81). Druhý Dotazník je určen duchovním CČSH a ti „si uvědomují důležitost této svátosti a počítají se zlepšením této situace v budoucnu,“ protože v tom vidí důležitou pomoc církvi. V osmé části nazvané:

„8.Reflexe mimo rámec teologie CČSH“

V nich autor obsahově věcně spojuje své sakramentální téma s pojetím smrti v odlišných kulturních tradicích v Mezopotámii, v antické řecké filozofii (Aristoteles, Platón, Epikuros), potom předkládá křesťanskou perspektivu smrti v dalších křesťanských pojetích (římskokatolická, pravoslavná, evangelická a scientistická (s.84-90). Poslední kapitola práce nese název:

„9.Futurologické kompendium“

V něm doporučuje doktorand pojednávat o holistickém významu zkoumané svátosti jehož součástí jsou: „Písmo, historická geneze, křesťanská tradice, její obsah, forma, modifikace“ a jiné (s. 91 - 94). Autor se osobně domnívá, že další teologicko-sakramentální diskuse o Svátosti Útěchy nemocných mohou sloužit i jako téma k ekumenickému dialogu o svátostech. Jednak z toho důvodu, že „Svátost Útěchy nemocných je součástí tradiční křesťanské sakramentologie,“ jednak proto také, že „problém nemoci a smrti bude pro lidstvo čím dál naléhavější“ (s. 91). Autor se také přimlouvá za diskusi o jejím propojení se svátostí pohřbu a užíváním olejů (s. 93, a s. 91-94). Také k těmto aspektům sakramentologie by se měla soustředit i perspektivní publikace pro nemocné, které budou zkoumat konkrétní poznatky a požadavky moderní psychologie, psychiatrie, geriatric, thanatologie a jiných humanitních věd (s. 93). Tady se dostávám k teologicko-odbornému přínosu rigorózní práce.

2. Teologicko-odborný přínos

Osobně jej spatřuji za prve v teologické komplexitě zkoumání této svátosti v přehledném historicko-sakramentálním kontextu, z něho doktorand vyvozuje současné závěry pro život CČSH. Druhý přínos se ukazuje v komplexním teologickém kontinuálním znázornění vývoje sakramentálních činností v liturgicko- bohoslužebných i poimenických činnostech CČS a CČSH. Třetí vědecko-odborný teologický prvek této práce spatřuji v zařazení pojednání o Svátosti Útěchy nemocných ve vztahu k biblickému svědectví, v systematicko-teologickém, filozoficko-teologickém a interdisciplinárním rámci. Osobně se

domnívám, že je to první kompaktní studie o vytyčené tematice, o níž by se mohlo výborně diskutovat i v diecézích CČSH. Tím se dostávám k formální a závěrečné části práce:

3. Formálního zpracování a závěrečné doporučení

Po formální stránce rigorózní práce obsahuje všechny potřebné součásti: poděkování profesorovi Z. Kučerovi, Čestné prohlášení, Anotace (česká anglická) a Klíčová slova v obou řečech, Seznám zkratk a Obsah, kde autor uvádí dvakrát Seznam použité literatury a před sekundárními prameny umístil bibliografický údaj: Moody Raymond, Život po životě (1991, proč tady? Dále v Obsahu je uveden i Jmenný rejstřík. Ale uvedené součásti na začátku práce nejsou číslovány a anglický výraz „Dogmatist“ má být správně **Dogmtics**.

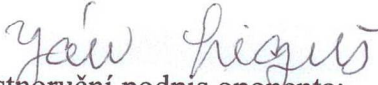
Poznámkový aparát umístil doktorand pod čáru jako obvykle a poznámky čísluje od 1 – 187. Ale u mnohých poznámek pod čárou uvádí sice „Ibidem,“ ale bez čísel stránek v publikacích (tak například s. 33, 37, 41, 44, 45, 76, 83, 84-87) a mnohé další. Seznamem použité literatury obsahuje celkem 77 literárních pramenů z toho dvě studie jsou v německé řeči. Seznamy použité literatury se skládají z Textů (v počtu 16), Reflexí (39) a Sekundárních pramenů v počtu 22 (s. 99-105). Je to úctyhodný počet zahrnuté literatury pro rigorózní práci. Ale v Seznámech literatury doktorand neuvádí ani ISBN, ani ISSN (u časopisů). **Navrhuji proto, aby k obhajobě přinesl ISBN a ISSN publikací, u kterých to přichází v úvahu.**

Mé kritické připomínky se netýkají vlastní kvality zpracovaného tématu, ale spíše dílčích formálních záležitostí, které mají doktorandovi pomoci k orientaci v budoucnosti. To také znamená, že oponovanou rigorózní práci Mgr. Filipa Štojdla doporučuji k obhajobě a k obhajobě připojuji otázky:

1. Co ví doktorand o této svátosti Útěchy nemocných u Jana Husa a Utrakvistů?
2. Používala Jednota bratrská (Unitas Fratrum) tuto svátost ve svých bohoslužbách?

Po úspěšné obhajobě a souhlasu obhajovací komise navrhuji tuto rigorózní práci klasifikovat **Velmi dobře (2)**.

V Praze dne 08.01. 2016

Vlastnoruční podpis opoňenta: